

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, Mart 7 1929

Sayı: 119

Ömer Seyfettin İçin

Yeni Lisan cereyanı dallanarak, budaklanarak, Türkçülük, halkadoğruculuk, millî hars hareketlerinin doğmasına sebep oldu; işte bütün bu fikrî cereyanların başlangıcı, Ömer Seyfettin'in saf, masum ruhunda feveran eden sâri, müstevli bir iman sıtmasıdır.

ZİYA GÖKALP

Milliyet duygusunun, türkçülüğün lisanî ve edebî safhalardan aşarak idarî ve hatta umumî bir şumul kazandığı şu günlerde - 6 mart 1929 tarihi ölümünün yıl dönümüne de tesadüf etmesi hasebiyle - Ömer Seyfettin'den bahsetmek lüzumunu hissediyorum.

Aziz fikir yoldaşımız merhum Ziya Gökalp'ın dediği gibi: «Yeni Lisan cereyanı dallanarak budaklanarak türkçülük, halkadoğruculuk, millî hars hareketlerinin doğmasına sebep oldu; işte bütün bu fikrî cereyanların başlangıcı, Ömer Seyfettin'in saf, masum ruhunda feveran eden sâri, müstevli bir iman sıtmasıydı.» Gerek Türkiyede, gerek Avrupada bu hakikat, alâkadar olanların - az çok - malûmudur; fakat hem ölümünün yıl dönümü münasebetiyle, hem de bu mühim noktaya karşı, her nasilmikropturlar. Geniş manasıyla ilim ve idealden doğan «san'at»ı da bize, ebediyete kadar, hariçte aratacaklar.

Türk toprakları san'at, ilim ve hayatın diğer bütün tecellileri için en zinde, en bakir, en zengin unsurlarla doludur. Hayatın kâsesi bu topraklarda dolup boşalmak istiyor.

Memleket ilim ve tefekkür sahasında hakikî büyük amelelerini beklemekte haklıdır; fakat

sa neşriyatlarında lâkayt davrananlara bir ikaz olmak üzere şu satırları yazmayı lâzım sayıyorum. Esasen lisan ve edebiyat sahalarında mühim bir merhale olan Yeni Lisan mes'elesini bütün tafsilat ve vesikalariyle neşretmek, bizden sonra gelecek nesillere hakikati anlatmak vazifesini müdrikim; ve bunu yapmak için senelerdenberi hazırlanıyorum. Şimdilik, bazı noktalara temasla iktifa edeceğim.

İlk sayısı (1909-1327) nisanının ortasında çıkan (Genç Kalemler) de (Yeni Lisan) unvanlı ve imzasız bir başmakale vardır ki Ömer Seyfettin'in kaleminden çıkmıştır. O zaman arkadaşım Bulgaristan hududunda bölük kumandanı bulunuyordu. Yeni Lisan namıyla Arap ve Acem kaidelerinden kurtulmuş bir yazı dili esasını müdafaa etmek üzere Genç Kalemler'in

bu büyük ameleler yoktur bahanesile irade kırıcılara meydan neden geniş oluyor? Laboratuvarlarımız mı yok? Tetkik edilecek hasta uzviyetlerden, hadiselerini mutalâa edeceğimiz «tabiat» tan da mı mahrumuz? Türk toprakları, memleketini tetkik edecek her mütefekkiye bağrını açmış bekleyen bir defnedir.

Bu defineden, heyhat, çok defa ancak garbın bahsettiğini işittik. İlim idealle beraber yürür. Laboratuvarlarımızı, aynı zamanda birer «Cogitotarium» a kalbedecek, etraflarında ateşli

tevsian neşrini Ömer bana teklif etmişti. Bunu kendi paramızla yapacaktık. O aralık Ziya Gökalp Selâniğe geldi; evlerimiz yakındı; ahbap olduk; kendisine Ömerle olan tasavvurlarımızdan bahsettim. Bunları çok mühim buldu: «ben de iştirak ederim» dedi. Birkaç gün sonra İttihat ve Tarakki merkezi umumisinden bir teskere aldım; bunda Genç Kalemlere muavenet olmak üzere ayda on lira verileceği bildiriliyordu. Âzadan olan Ziya Bey, böyle bir karar çıkartmıştı; biz Ömerle endişeye düştük, ve ben bu endişemizi Ziyaya söyledim: - Biz poletika adamı değiliz, merkezi umumî her hangi bir mes'ele hakkında tesir yapmağa kalkışırsa? dedim. Ziya, buna kat'iyen meydan vermiyeceğini söyledi; ve istediğini neşretmekte serbest kalacağımı ilâve etti. İtiraf ederim ki ilk sayıdan so-

bir mesai halesi doğuracak adamlar, bize, irade kırıcılardan kurtarılmış bir ilim ordusu yaratsın, bunu istiyoruz. İstiyoruz, çünkü buna muktediriz.

Türk topraklarında ilmin bereketli büyük gününü bekliyoruz.

Türk topraklarında, yeni nesli, hasta, mütereddit ve cılız tohumlardan azade bir tarlada, istikbali dikerken görmek hasretindeyiz.

Paris, 1929 Dr. ŞEVKET AZİZ

nuna kadar işimize kimse müdahale etmiş değildir. Hatta Zıyanın mehcür türkçe kelimeleriyle kaleme almış olduğu Altın destan unvanlı bir manzumesi İstanbul'da itirazlara sebep olmuştu; ben ve Ömer Seyfettin de bu tarzda bir yazı diline muarızdık, Zıyanın bu tarzda ikinci bir manzumesini neşretmedim. Hiç bir şey demedi. Bundan başka Yeni Lisan muarızlarına karşı - gençlik saikasıyla - ben biraz şiddetli cevaplar veriyordum; Ziya şahsan bu şiddete taraftar değildi; fakat bana karışmaktan ihtiraz ederdi. İlâvesini zarurî gördüğüm şu istitrattan sonra asıl bahsa geliyorum:

Genç Kalemlerin ilk sayısında çıkacak makalesine imzasını koymak istediğimi Ömere yazdım; verdiği cevapta: «Kat'iyen diyordu, kat'iyen böyle bir şey yapayım deme; evvelâ tesirini azaltırız, sonra gayeye vasıl olmadan, yani işimizin daha mebedinde ihtirasları, kinleri alevlendiririz.» Bütün endişe ve itinaımıza rağmen Ömerin korktuğu ihtiras ve kinlere hedef olduk. Her ne ise, bu cihete şu makalede temas etmiyeceğim. İşte bu imzasız makaleye Ömer Seyfettin şöyle başlıyordu:

[Eski lisan nedir? Asla konuşulmıyan, Lâtince, Übranice gibi yalnız kendisiyle meşgul olanların zevk ve idrakine taallûk eden bir şey!.. Size bunun tarihini çabucak çizelim. Biz Asyadan garba, Anadolu'ya hicret etmişiz. Hatta bir zamanlar resmî lisanımız farisî olduğu gibi, bir padişah Arapçayı bize umumî ve millî bir lisan olmak üzere kabul ettirmeğe kalkmış. Hicretimizin ilk asırlarında arabî ve farisî bir çok kelimeler lisanımıza girmiş. Bunun bir zararı yok; lâkin edebiyat ve san'at ve dolayısıyla tezeyyün fikri, arabî ve farisî kaideler de getirmiş. Türkçe

muavzenesini kaybetmiş. Tabiatte muhalif ve son derece sun'î bir hal almış; fakat, nasılsa gene aklı, esaslı olan fiiller ve sigaların istiklâlini muhafaza etmiştir; işte bu istiklâldir ki bugün bize Türkçeyi tekrar eski safiyet ve tabiiliğine irca etmek ümitlerini veriyor.]

Ömer Seyfettin, bu uzun makalesinde sırasıyla divan edebiyatçıların, Edebiyatı Cedidecilerin ika ettikleri sekametleri saydıktan sonra: «Millî bir edebiyat vücade getirmek için evvelâ millî bir lisan ister. Eski lisan hastadır. Hastalıkları, içindeki lüzumsuz ve ecnebi kaidelerdir.» diyerek şu mühim sözleri ilâve ediyor:

[Bunu nasıl yapalım? «Derneğ» in arkasına takılıp akim bir irticaa doğru «Buharayı şerif» teki henüz iptidai bir hayat süren müdhiş bir vukufsuzluğun, korkunç bir taassubun karanlıkları içinde uyuyan, bundan bir düzine asır evvelki günleri yaşıyan kavmdaşlarımızın yanına mı gidelim? Bu bir intihardır. Seri ateşli toplarımızı, makinalitüfeklerimizi bırakıp yerlerine, düşmanlarımız gelince - kavmdaşlarımız gibi - üzerlerine atacığımız suları kaynatmağa mahsus çay semaverleri koymağa benzer... Konuştuğumuz lisan, İstanbul lehçesi en tabii bir lisandır. Klişe olmuş terkiplerden başka lüzumsuz zinetler asla mükâlememize giremez. Yazı lisaniyle konuşma lisanını birleştirirsek edebiyatımızı ihya, yahut icat etmiş olacağız... Nasıl mı? pek kolay! Biraz fedakârlıkla herkes yapabilir. Bakınız biraz zahmet demiyöruz; zira tabii bir hareket için zahmet ve ıstıraba lüzum yoktur. Biraz fedakârlık... Son asrın nihayetlerine doğru, garpta kadınlar kendilerini pek sahhar gösteren o dar korsalardan nasıl vazgeçtiler, nasıl mevhum

ve itibarî güzelliklerden biraz feda ederek evvelâ kendi sıhhatlarını, dolayısıyla ileride doğuracakları neslin akibetini temin ettilerse biz de öyle yapacağız. Türkçe kaidelerle her terkip yapılabilir. Arabî ve farisî kaidelerle niçin yapıyoruz? Bu bir ihtiyaç mıdır? Hayır, biz onları tezeyyün için, süs için yapıyoruz; şüphesiz süs için! İşte bundan vazgeçelim. Lâfza tapmıyalım. Eserlerimiz yaldızlı mukavvadan bir heykel olmasın. Fikre, hisse ehemmiyet verelim. Yazılarımız sade, beyaz, muhteşem, kavi, ebediyete namzet mermerden abideler olsun; bunu dünküler yapamaz, hiç bir ölü mezarını kazmaz. Hayatları eskilikle kaimdir. «Yeni» onların en büyük düşmanıdır...]

Ömer Seyfettin - artık tarihin malı olan - bu makalesinde Türk gençliğine şöyle hitap ediyor:

[Ey gençler! Ey bugün eski devirden kalma dersanelerindeki kuru sıralar üzerinde müstakbeli kazanmak için çalışan gençler! Sizi bekliyen vazifeler pek ağırdır. Siz bütün dünyaca siyasî ve içtimaî mevcudiyeti silinmek istenilen bir milleti kurtaracaksınız. Uyanınız, galebe için düşmanlarımızı tanımak lâzımdır. Türkler, ancak kuvvetli ve ciddi bir tarakki ile hakimiyetlerini, mevcudiyetlerini muhafaza edebilirler, tarakki ise ilmin, fennin, edebiyatın hepimizin arasında intişarına vabestedir; ve bunları neşri için evvelâ lâzım olan millî ve umumî bir lisandır. Millî ve tabii bir lisan olmazsa ilim, fen, edebiyat gene bugünkü gibi bir muamma halinde kalacaktır.

Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin'in rolünü pek veciz anlatmıştır; benim Ömerden iktibas ettiğim şu yukarıki satırlar her noktadan Zıyanın müddeasını ispat ediyor, sanırım.

Genç Kalemler'den evvel aynı

noktalara temas edenler olmuş-
tur ki Yeni Lisancılar her vesi-
leden istifade ederek o adamlar-
dan ve mülâhazalarından bahset-
mişlerdir; fakat hakikat şudur ki:

Türkçeye yalnız Türk sarfı
hakim olmalıdır diyen ve bu sözle
kalmıyarak edebiyatta bu fikri
ilk defa tatbik eden, edebî lisa-
nımızın bugünkü bünyesine uygun
ilk muvaffak numuneleri veren,
hülâsâ edebî lisanımızda yeni bir
çığır açan:

6 Mart 1920 de ve tam otuz
altı yaşında ölen Ömer Seyfet-
tindir!

* * *

Ömer Seyfettin herkesle ko-
nuşurdu; fakat benden başka
hemen hemen samimî arkadaşı
yoktu; resmî denecek derecelerde
ahbabı olanların ise onu anlama-
larına imkân mutasavver değildi;
çünkü zahirî hali kendini ciddi-
yetsiz gösterirdi; onu şöyle böyle
tanıyanlar, bir sözü bir süzüne
uymaz bir adam sanırlardı. Hal-
buki Ömer Seyfettin ciddi bir
idealistti. Kenisini yirmi sene-
denberi tanırım, hep milliyet-
perver yaşadı; ve milliyetperver
olarak öldü. Meselâ Halil Nihat
Bey, ondan bahsederken: « Hiç
bir kitap okumadığımı iddiaya
kadar varmak istediğim bu mu-
harririn, lisanı ve yazıyı nasıl
öğrenerek kendisine bir tebliğ
vasıtası ittihaz edebilmiş olduğuna,
ve başka birvasıta icadını düşün-
mediğine hayret edilse yeri var-
dır. » diyor (*); halbuki Ömer
muasırı olduğu gençlerin en çok
okumuşlarından biriydi. Eski ede-
biyatımızı pek âlâ tanır, meselâ
Fuzuliye ve hassatan Nedime
bayılır, « bu iki adamdaki ne sami-
miyettir cancağızım! » derdi; Baki'yi
Şeyh Galibi hiç sevmez; Hâmidî
anlayamadığını söylerdi. En nef-
rât ettikleri Edebiyatı Cedideci-
lerdi. İlyada hayrandı; Tolstoiden
hiç hoşlanmaz, bilhassa Maupas-

sant, Mirabeau, Courteline gibi
Fransız muharrirlerini çok sever
ve çok okurdu. Romanda aradığı
teknîği bulamadığı için Anatole
France'dan zevkalmazdı. Şair Ver-
laine Ömerin nazarında en büyük
bir şairdi. Sembolistleri hiç sev-
mezdi. Ömer, edebiyattan başka
felsefeye, sosyolojiye, psikolojiye,
hatta fenne dair hayli kitap okur-
du; hele tarihe hususî bir merakı
vardı. Hatırat defterinde aynen
şunları yazıyor:

[Gençliğimde müverrih olmak
istedim. Türkçe yazılmış tarih-
lerin hemen hepsini okudum.
Şimdi Mülkiye Mektebi açılacak.
Emniyeti Umumiye Müdürü Aziz,
teklifsiz arkadaşım. Kendisine
gittim; siyasî, idarî Osmanlı tarihi
okutmak istediğimi söyledim.
Eğer bu mektebe tarih muallimi
tayin olunursam güzel bir tarih
yazacağım.]

Halit Ziya Bey de ondan bah-
sederken (*) şunları yazıyor:

[Eğer Ömer Seyfettin, kim
bilir nasıl esbabı mücbire ile
hergüncülüğe, ve ekseriya san'at-
kâranı yollarından saptıran ka-

[*] Yarın mecmuası, sayı: 21

biliyeti fitriye haricinde taharrî
muvaffakiyat hevesiyle mizah-
perdazlığa dökülmek istemeseydi
bu böyle, her defasında başka
bir incilâ ile devam edecekti;
fakat bu iki hadisenin biri kaza,
diğeri hata idi, ve ikisi de şayanı
ihmal şeylerdi. Onların fekkinde
Ömer Seyfettin'in parlak dehası
vardı.]

Halit Ziya Bey, çok beğen-
diğini ihsas ettiği Ömerde mü-
zahperdazlığı kabiliyeti fitriyesi
haricinde birşey sanıyor; işte bu
çok yanlış hüküm, onu iyi tanı-
mamaktan doğuyor. Dostları
umumiyetle bilirler ki mizah,
Ömerin samimiyetine dahildir.

* * *

Hüseyin Rahmi Beyin dediği
gibi, Ömer Seyfettin ile Türk
hikâyeciliğinin pek feyizli bir
istikbali uful etti; ve ben yegâ-
ne dostumdan ayrıldım. Her
gün sızlayan bedbaht gönlümün
yaraları her yıl 6 mart gelince
böyle kanıyor, kanıyor... Bir
Fransız şâirinin dediği gibi: ah
ölüm, ondan hep bahsederiz de
hiç onu düşünmeyiz. Ömer Sey-
fettin benden evvel ölmemeli
ve ben onun acısını görmemeliy-
dim.

ALİ CANİP

İtiraf

Şair sonsuz bir hayat verdi mısralarına,
Semalar kan ağladı, kederden yandı zemin.
Bir asırdan iki üç misra kaldı yarına,
Çoğu öldü esince kasırgası ademin...

Madem san'at uğruna yaşarmış can veren de
Ömrümü üç misraa bağladım işte ben de.
Dedim: bin bir emekle gonca veren çimende
İki gül açtığını görsem alın terimin...

Her misraım cenk için atılırken ileri
Bildim: ölüm olacak bu harbin muzafferi.
Böyle acizliğini duyduğum günden beri
En büyük düşmanıyım kendi şiirlerimin...

VASFİ MAHİR